

Ода Й.В. Гете «Прометей» (1774)

Анкета

1. Рід – лірика

2. Жанр - ода

3. Історія написання. Спочатку образ Прометея з'явився у Гете в драматичному творі, який дійшов до нас у фрагментах. Ода «Прометей» (1774) була написана пізніше як самостійний текст, хоча поет стверджував, що твір — монолог Прометея — повинен був відкривати III акт драматичного фрагмента.

4. Композиція. Вірш складається із 7 строф різної довжини

5. Форма. Монолог Прометея

6. Сюжет. Прометей звертається до Зевса з вимогою залишити його в спокої. Титан зневажає богів, бо переконаний, що вони нічим йому не допомогли і він їм нічим не зобов'язаний. Герой сміливо кидає в обличчя самому Зевсу звинувачення в підступності й жорстокості. Прометей — сам для себе моральний закон і джерело духовної незалежності. Він незламний, бо почуває свій кривий зв'язок з усім людством і всією природою. Свої надії він покладає на людей, яких формує «на свій образ, щоб мучитися, щоб ридати, щоб втішатися, щоб радіти, — і зневажати».

У першій строфі вже в першому рядку представлений супротивник Прометея — Зевс. Найвищий олімпієць повинен ховатися за хмарами далеко від Землі. Земля як прихисток людей — у тому числі творчих, обдарованих — належить саме їм. Прометей думає, що Зевс заздрить їхній творчій силі.

У другій строфі висловлено абсолютну зневагу до богів. З одного боку, їх ушановують покірні віруючі, а з іншого — ніхто б не звертав уваги на богів, якби не було наївних людей.

У третій строфі ліричний герой заглиблюється в минуле. Він згадує, як у дитинстві у відчаї одного разу поглянув на небо й молився про те, щоб почути там божественний голос.

Але це бажання, як свідчить **четверта строфа**, залишилося невиконаним. Самостійно переживаючи страждання, Прометей боровся з хаосом, темрявою та ув'язненням.

У п'ятій строфі він звинувачує в упертості бога, якого нібито треба вшановувати. Зевс не пом'якшився ані від болю, ані від страху. Він зовсім не цікавився індивідуальним зростанням особистості. Замість цього він прикликає час і долю.

У шостій строфі коротко згадано, що особистість героя вже дозріла. Дійсно, не всі бажання та мрії юності Прометея здійснилися. Проте це сприймається ним як складова частина земного існування.

У сьомій строфі стають зрозумілими наслідки такого існування. Бунтівний геній — ніби творець на Землі. Прометей розповідає, що створив людей за своєю подобою (аналогічно до біблійної історії про створення Адама). На противагу християнському канону, де людей вигнали з раю та прокляли на земні печалі, Прометей у своєму творінні робить акцент на здатність відчувати радість від творчості та свободи. Він виховує нових людей, схожих на нього.

7. Тема. Звернення Прометея до Зевса, через його жорстоке та зверхнє ставлення до людей. Звернення Прометея до олімпійців у творі Гете звучить не лише як звернення заступника смертних до байдужих богів, які живляться дарами-пожертвами людей, а й як звернення до земних правителів і вельмож, які живуть за рахунок пригноблених, не чуючи їхніх скарг, не відчуваючи їхнього болю.

8. Ідея. Гете оспівує Прометея як уособлення творчої сили людини, її неприборканої енергії.

9. Пафос. Критично-сатиричний

10. Конфлікти. **Зовнішній конфлікт:** Прометей ↔ Зевс як утілення тиранічної влади.

Внутрішній конфлікт: Прометей ↔ духовна обмеженість, духовне рабство

11. Характеристика ліричного героя. Прометей у Гете — бунтар, тираноборець, творець, який готовий брати відповідальність за своє життя і не залежати від богів. Митець трактує ліричного героя в дусі Просвітництва. Герой утілює ідею творчості, волі та суспільного служіння. Героїчний образ творчого генія Прометея відображає ідеї угруповання «Буря і натиск», до якого певний час належав Гете.

Гетівський Прометей непримиренний, він упевнений, що боги безсилі зруйнувати те, що він зробив для блага людей. Його ненависть до богів — вираження протесту проти всілякої тиранії, небесної та земної. Помилкова віра особливо обурює Прометея. Він сам колись вклонявся богам, але зрозумів безплідність надії на допомогу небес людям.

Поставши проти богів, Прометей мріє про те, щоб люди зреклися покори. Він хоче створити людей таких же вільних, як він сам.

Риси Прометея в інтерпретації Й. В. Гете

Риси героя	Авторське трактування
Безстрашність	Прометей порівнює грозу («хмарний туман»), найпотужнішу зброю Зевса, із грою маленького хлопчика.
Відмежування від богів	Прометей указує Зевсові на його місце («твое небо» і «моя земля»).
Схильність до роздумів	Прометей говорить про вбогість богів, які не мають творчого імпульсу, а він, на протигагу їм, може покласти на своє «серце, що горить святим вогнем».
Незалежність, волелюбність	Прометей самостійно протистояв обставинам і небезпекам — усього досяг сам і все довів до кінця.
Нездоланна сила	Прометей примножує «свій образ» у людях, формує їх творчою волею.

12. Розмір. Поезія написана вільним розміром — верлібром.

13. Художні засоби.

Епітети: «розжареним приском», «заблудлі очі», «паланні святім», «всемогутній Час»

Метафори: «це звершило, Серце, в паланні святім»

Порівняння: «Вчини, як отой хлопчак, Що толочить будяки»

Риторичні питання: «Хто від смерті мене врятував, Від долі раба?», «Чи не ти само це звершило, Серце, в паланні святім?», «Чи не палало, юне й добре, ти, Марно дякуючи за рятунок Тому, хто спить у високості?», «Тебе шанувати? Чому? Може, зм'якшив ти колись Болі знедоленим?», «Може, притишив колись Сльози настрашених?», «Чи не всемогутній Час Мужа із мене викував?», «Чи не одвічна судьба Владує і мною, й тобою?», «Либонь, ти гадаєш, Що зненавидіти життя я мушу, Втекти десь в пустелю, Бо не всі вже Пуп'янки мрій достигли?»

14. Висновки

- Прометей є символом протесту проти змертвілих традицій та авторитетів, символом справжньої любові до людей.

- Прометей гнівно викриває владу богів (і небесних, і земних), сміливо кидаючи Зевсові звинувачення у самозакоханості, жорстокості та байдужості до людських страждань.

- Автор закликає вірити в себе, в свої можливості та сили, як це робив Прометей.

15. Новаторство Гете

- вперше у європейській поезії відродив образ давньогрецького титана

- різка критика тиранії й жорстокості з боку верховної влади

- зробив Прометея символом протесту проти авторитетів і змертвілих традицій

Й.В. Гете «Прометей»

Переклад: Микола Бажан

<p>Вгорни небо твоє, Зевсе, Імлою хмар, Вчини, як отой хлопчак, Що толочить будяки, Влучай в дуби й верхів'я гір,— Тільки мою землю Мені залиши І мою хатину, будовану не тобою, І вогнище моє Із розжареним приском, Якому ти заздриш.</p> <p>Не знаю нікого біднішого Під сонцем, ніж ви, богове! Нещедро ви живлите Данням офір І дихом молитов Вашу величність. Ви б геть змарніли, якби Не жебраки і діти, Дурники, повні надії.</p>	<p>Коли я був малий, тоді, Не знаючи, що, де і як, Звертав свої заблудлі очі До сонця, чи нема там вгорі Вуха, що скарги мої почуло б, Серця, що так, як моє, Пригноблених би пожаліло.</p> <p>Хто допоміг Гордість титанів мені здолать? Хто від смерті мене врятував, Від долі раба? Чи не ти само це звершило, Серце, в паланні святім? Чи не палало, юне й добре, ти, Марно дякуючи за рятунок Тому, хто спить у високості?</p>	<p>Тебе шанувати? Чому? Може, зм'якшив ти колись Болі знедоленим? Може, притишив колись Сльози настрашених? Чи не всемогутній Час Мужа із мене викував? Чи не одвічна судьба Владує і мною, й тобою?</p> <p>Либонь, ти гадаєш, Що зненавидіти життя я мушу, Втекти десь в пустелю, Бо не всі вже Пуп'янки мрій достигли? Ні, тут я сиджу і формую Людей на свій образ — Поріддя, що подібне до мене, Щоб мучитися, щоб ридати, Щоб втішатися, щоб радіти,— І зневажати тебе, Як я!</p>
---	---	--

Джерела

- Волощук Є.В.**, Звиняцьковський В., Філенко О. Зарубіжна література: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. — Київ : Генеза, 2017.
- Ісаєва О. О.**, Клименко Ж. В., Мельник А. О., Бицько О. К. Зарубіжна література: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. — Київ : УОВЦ «Оріон», 2017.
- Кадоб'янська Н.М.** Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. — Х: Тов-во «СИЦІЯ», 2017
- Ковбасенко Ю. І.** Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. — Київ: Літера ЛТД, 2017
- Куцінко О. Г.** Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2009.
- Мілянська Н.Р.** Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. — Тернопіль : Астон, 2017.
- Ніколенко О. М.**, Зуєнко М.О., Стороха Б.В., Туряниця В.Г., Орлова О.В. Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. — К.: Грамота, 2017
- Паращич В. В.** Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас. I семестр. — Х. : Вид. група «Основа», 2017.
- Паращич В. В.**, Фефілова Г. Є. Зарубіжна література. 9 клас: підручник для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. — Х. : Вид. група «Основа», 2017.
- Полулях Н. С.** Зарубіжна література. 9 клас : розробки уроків. — Харків : Вид-во «Ранок», 2017.